

Van alle ziekenhuizen in Nederland heeft het AMC in Amsterdam de grootste kunstcollectie. Zesduizend kunstwerken om precies te zijn. Hoofd kunstzaken Sabrina Kamstra over de relatie tussen kunst en patiënt.

‘Kunst kan een lichtpuntje vormen’

Tekst en fotografie **Jasker Kamp**

Wat is de leukste reactie die je ooit hebt gehad van een patiënt?

“Ik hoor regelmatig van patiënten dat kunst een lichtpuntje was in hun ziekenhuisopname.”

Hoe ervaren bezoekers en gasten van het ziekenhuis over het algemeen kunst?

“We hebben daar onderzoek naar laten doen. Daaruit bleek dat 80 procent het als zeer prettig ervaart. Dat was boven verwachting, eerlijk gezegd. Stel dat je als patiënt 's nachts door de gangen dwaalt omdat je niet kunt slapen, dan kan dit heel grote gebouw een ongemakkelijk, unheimisch gevoel geven. Kunst kan dan geruststellend werken, een lichtpuntje vormen.”

Waarom is kunst voor het AMC zo belangrijk?

“Dat heeft meerdere redenen. Ten eerste: het veraangename van de openbare ruimte. Het geeft invulling aan een grijs gebied waar eigenlijk nooit iemand over nadenkt. Stel je eens voor dat hier geen kunst zou hangen.”

Nou?

“Dan komen er misschien posters te hangen of foto's van medewerkers, leeglopende ballonnen of helemaal niks. Dat zou er toch behoorlijk treurig uitzien. Als de openbare ruimte niet goed wordt vormgegeven, dan kunnen mensen dat onbewust ervaren als rommelig, onaangenaam

of chaotisch. Dan kan de gedachte zich opdringen: ‘Als de openbare ruimte er al niet netjes uitziet, hoe wordt er dan gekeken naar mij als patiënt?’”

Heeft een schilderij invloed op het genezingsproces?

“Dat zou ik niet zo durven stellen, maar ik denk wel dat het een wezenlijk verschil maakt dat je als patiënt in een prettig vormgegeven ruimte verkeert.”

Nog even terug naar waarom kunst voor het AMC zo belangrijk is. Je noemde net één reden. Wat zijn de andere?

“Met kunst kun je je onderscheiden.”

Hoe onderscheidt kunst zich van posters of foto's van medewerkers?

“Kunst blijft. Ook als ik hier niet meer werk, dan hangen die schilderijen hier nog steeds. Kies je goede kunst dan doorstaat die de tand des tijds, en komt, wie weet, zelfs ooit nog eens in het Rijksmuseum terecht. Ik denk dat een patiënt er geen boodschap aan heeft om in een gang foto's te zien van één of andere medewerker die in Indonesië heeft gesnorkeld. Sterker nog: dat kan nogal confronterend zijn. Ik vind daarom dat je niet te veel de persoonlijke zaken van de medewerkers in de openbare ruimte moet presenteren. Kunst daarentegen is neutraal.”

'Als de openbare
ruimte niet goed wordt
vormgegeven, dan kunnen
mensen dat ervaren als
rommelig, onaangenaam
of chaotisch'

Hoe kunst aan de muren van het AMC kwam

Toen het gebouw van het AMC in de jaren tachtig werd gebouwd, gold een overheidsregeling die bepaalde dat één procent van de ruwe bouwsom van een openbaar gebouw moest worden besteed aan opdrachtkunst. Vanaf de opening is er dus al kunst geweest binnen de muren van het ziekenhuis. Kamstra: "In die tijd gold het adagium dat je de medemens kunt verheffen door middel van kunst. Het AMC had destijds een aantal kunstverzamelaars binnen haar gelederen. Chirurg Pim Brummelkamp was daar één van. Hij gaf een deel van zijn collectie in bruikleen aan het AMC. Toen hij als hoogleraar met emeritaat ging had de Raad van Bestuur het belang van kunst in het ziekenhuis al ingezien en besloot de collectie verder uit te bouwen." Inmiddels bestaat de AMC-collectie uit ruim zesduizend werken. Daarvan wordt tachtig procent gepresenteerd in zo'n zestig kilometer aan openbare ruimte.

Hoe zie jij kunst als onderdeel van gastvrijheidsbeleid?

"Ik ben nu met een project bezig waarin we videokunst laten zien in de wachtkamers, in een soort mini-bioscoopje. Eind mei gaan we aan de slag met een proefopstelling in de flexpoli. Daarin laten we dertig korte filmpjes van een minuut zien. Bedoeling is dat we de bioscoop uiteindelijk als een soort van pop up in verschillende wachtruimtes plaatsen. Ik denk dat het die locaties enorm kan veraangenamen. Nu zie je in wachtkamers nog wel eens beeldschermen met tellsellprogramma's! De medewerker achter de balie heeft het druk met andere zaken en let daar niet op. Dat geeft ook niet, maar mij valt dat wel op."

Moet jij hard vechten voor de kunst in het ziekenhuis?

"Ja. Professionals in de gezondheidszorg kunnen zich de toegevoegde waarde van kunst vaak moeilijk voorstellen. Hoe vaak komt het niet voor dat een kunstwerk plaats moet maken voor bijvoorbeeld een koffie-automaat of kopieermachine?"

Heb jij ook contact met andere zorginstellingen en ziekenhuizen?

"Ja, binnen de VBCN (de Vereniging bedrijfscollecties), waar ik voorzitter van ben. Daar zijn ook andere ziekenhuizen lid van, zoals het LUMC en het UMC."

Heb jij het idee dat er nu meer aandacht is voor kunst in de gezondheidszorg?

"Absoluut, ik zie het ook in de aanvragen die ik krijg van collega's voor rondleidingen bij ons. Ook vanuit het buitenland."

Hoe komt dat?

"Men realiseert zich ook in de gezondheidszorg dat het belangrijk is dat mensen zich prettig voelen in een ruimte of gebouw. Winkelcentra, supermarkten, hotels, daar vindt continu (visuele) innovatie plaats - mensen zijn gewend

geraakt aan prachtige gebouwen en fraaie lobby's. Als ziekenhuis zul je daarin mee moeten gaan. Niet elke modegrit volgen, maar waarom niet de beste kwaliteit van zorg leveren, maar ook de beste vormgevers en de beste kunst in huis halen?"

Is het voor kleinere zorginstellingen ook mogelijk om een actief kunstbeleid te voeren?

"Zeker, maar er moet wel aan een paar randvoorwaarden voldaan worden. Starten vanuit een persoonlijke hobby is meestal geen goed idee."

Wat dan wel?

"Er dient een plan aan het kunstbeleid ten grondslag te liggen. De Raad van Bestuur moet de intentie hebben zo'n beleid te voeren en er moet natuurlijk budget zijn. Deze voorwaarden gelden trouwens altijd voor elke organisatie die kunst wil verzamelen. Iemand met verstand van zaken dient verantwoordelijkheid te dragen. Vaak wordt over kunst besloten door mensen die daar niet voor zijn opgeleid. Soms pakt het goed uit, maar vaak ook niet."

Wat zou je nu voor het AMC willen aanschaffen?

"Ik heb een heel wensenlijstje, maar dat ga ik jou niet verklappen."

Dat drijft de prijs op?

"Wellicht."

Laat je je inspireren door musea?

"Ik bezoek heel veel musea, beurzen, galeries en ateliers. Ik kijk inhoudelijk, maar let ook op hoe kunst wordt gepresenteerd en welke reacties het oproept. Binnen de vereniging geven we daar ook workshops over." **GZ**

CV Sabrina Kamstra

Sabrina Kamstra is kunsthistorica en sinds 1997 hoofd Kunstzaken van het Academisch Medisch Centrum in Amsterdam. Daarvoor werkte zij zeven jaar in Tokyo als Directeur culturele zaken van het Japan-Nederland Instituut, waar zij Nederlandse hedendaagse kunst tentoonstellingen en presentaties organiseerde. Vanaf 1983 tot 1987 was zij als conservator werkzaam bij Stichting De Appel in Amsterdam. Zij organiseerde tevens de manifestaties Talking back to the media en Felix Meritis 400 jaar. Zij heeft meerdere publicaties op haar naam staan, waaronder The Tokyo Gallery Guide, AMC kunstboek en Bedrijfscollecties Nederland. Zij heeft diverse bestuurlijke en adviserende functies. Van 2002 tot 2006 is zij Kroonlid Van de Raad voor Cultuur geweest en van 2007 tot 2011 bestuurslid van de Amsterdamse Kunstraad. Sinds 2011 is zij voorzitter van de VBCN - Vereniging Bedrijfscollecties Nederland.